

KEVADised tuuled toidutootmises

TOIDUOHUTUSE KONVERENTS 2023 – Kestlikud toidusüsteemid

7. juuni 2023

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

KEVADE EESMÄRK

01

Kokku leppida areng, muutused ja reformid, mis on vaja lähiaastatel ellu viia ning ootused teistele tulemusvaldkondadele.

02

Toetada Eesti ja EL pikaajaliste strateegiliste sihtide ja ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamist.

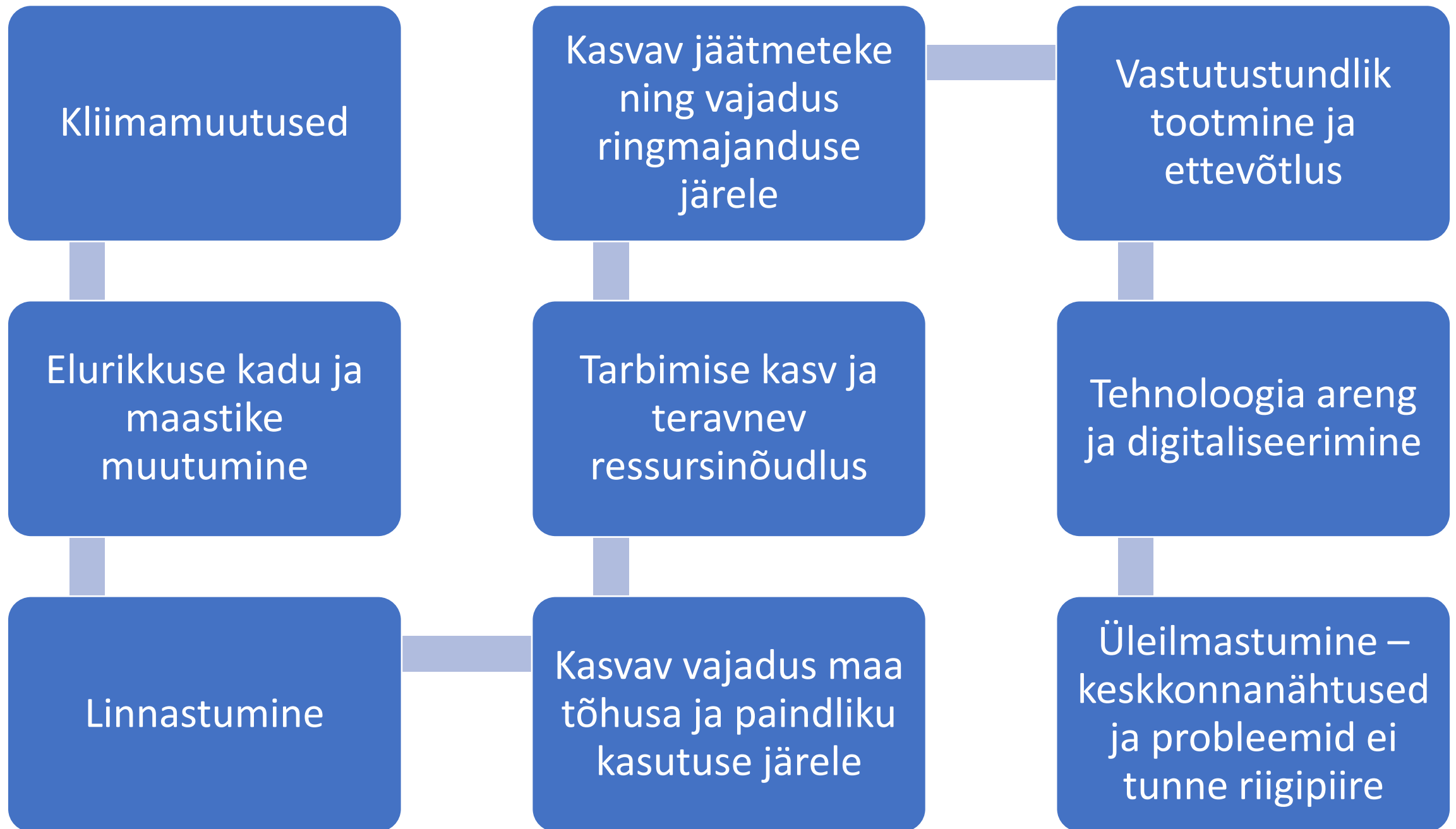
03

Lisaks korrastada strateegiliste dokumentide süsteem ja vähendada arengukavade arvu.

Puhta ja elurikka keskkonnaga Eesti!

Teadvustame keskkonna taluvuspiire – majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist heaolu luuakse neid järgides.

Mitmekesist ja puhast looduskeskkonda käsitatakse väärtusena, kõik inimesed mõistavad oma rolli keskkonna mõjutegurina ja seatud eesmärgid saavutatakse igaühe kaasabil.

- Keskmisest kõrgem loodushoid ja keskkonnateadliku eluviisi väärtustamine
- Valdkonna järjepidevus
- Pikaajaline analüüs, seireplaanid, hindamise ja kaardistuste meetodika
- Kõrge innovatsioonivõimekusega riik
- Keskkonnaalane haridus on hästi organiseeritud ja toetatud
- Toimivate toetusmeetmete rakendamine
- Viljakas väliskoostöö
- Edulood infosüsteemide ja e-teenuste arendamisel

Tegevussuunad

Valdkonnaülesed poliitikad

ELURIKKUS JA MAASTIKUD

KLIIMAPOLIITIKA

RINGMAJANDUS

Sisuvaldkonnad

JÄÄTMEKÄITLUS

MAAVARAD

MULLAKAITSE

LOODUSKAITSE

MEREKESKKOND

KIIRGUSOHUTUS

VEEKESKKOND

VÄLISÕHK

Tugivaldkonnad

KESKKONNASEIRE JA -ANDMED

MAAKASUTUS JA
MAATOIMINGUD

RUUMIANDMED

KESKKONNATEADLIKKUS JA -HARIDUS

KESKKONNAKORRALDUS

- Bioressursside väärimdamise toetamine ja biogaasi tootmise toetamine → Neid meetmeid juba rakendatakse, aga nendega tuleks jätkata ka tulevikus.
- Enda jalajälje vähendamine → Selleks, et oma mõju vähendada tuleks mõju suurust teada – selleks vajalik nt põllumajandustootjal hinnata oma kasvuhoonegaaside jalajälge. Maaeluministerium on sellist arvutusmudelit välja töötamas.
- Vabatahtliku süsinikuturu arendamine → Riigi rolliks on õigusselguse suurendamine, et rohepesu ohtu vähendada. Toidutootjatel on võimalik vabatahtlikul süsinikuturul osalemisest kasu lõigata.

Ringmajandus

- Eesti prioriteetideks ringmajanduse arendamisel on plasti-, tekstiili-, **toidu**-, puidu- ja ehitussektor ning teenindusvaldkond nagu on prioriteediks seadnud ka Euroopa Liit rohelistes kokkuleppes.
- Ringmajanduse tegevused hõlmavad nii veekasutust, energiatarbimist, tehnoloogilisi lahendusi, teadusarendustööd, kemikaalide taaskasutust

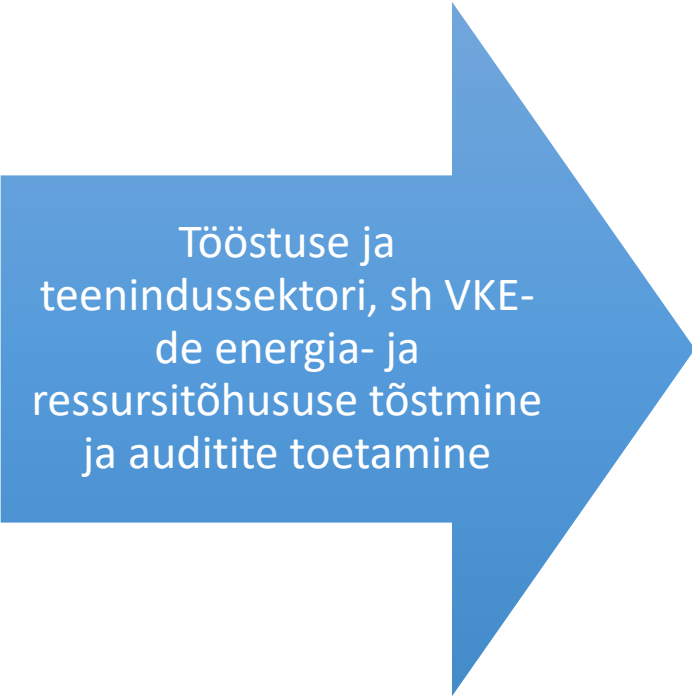
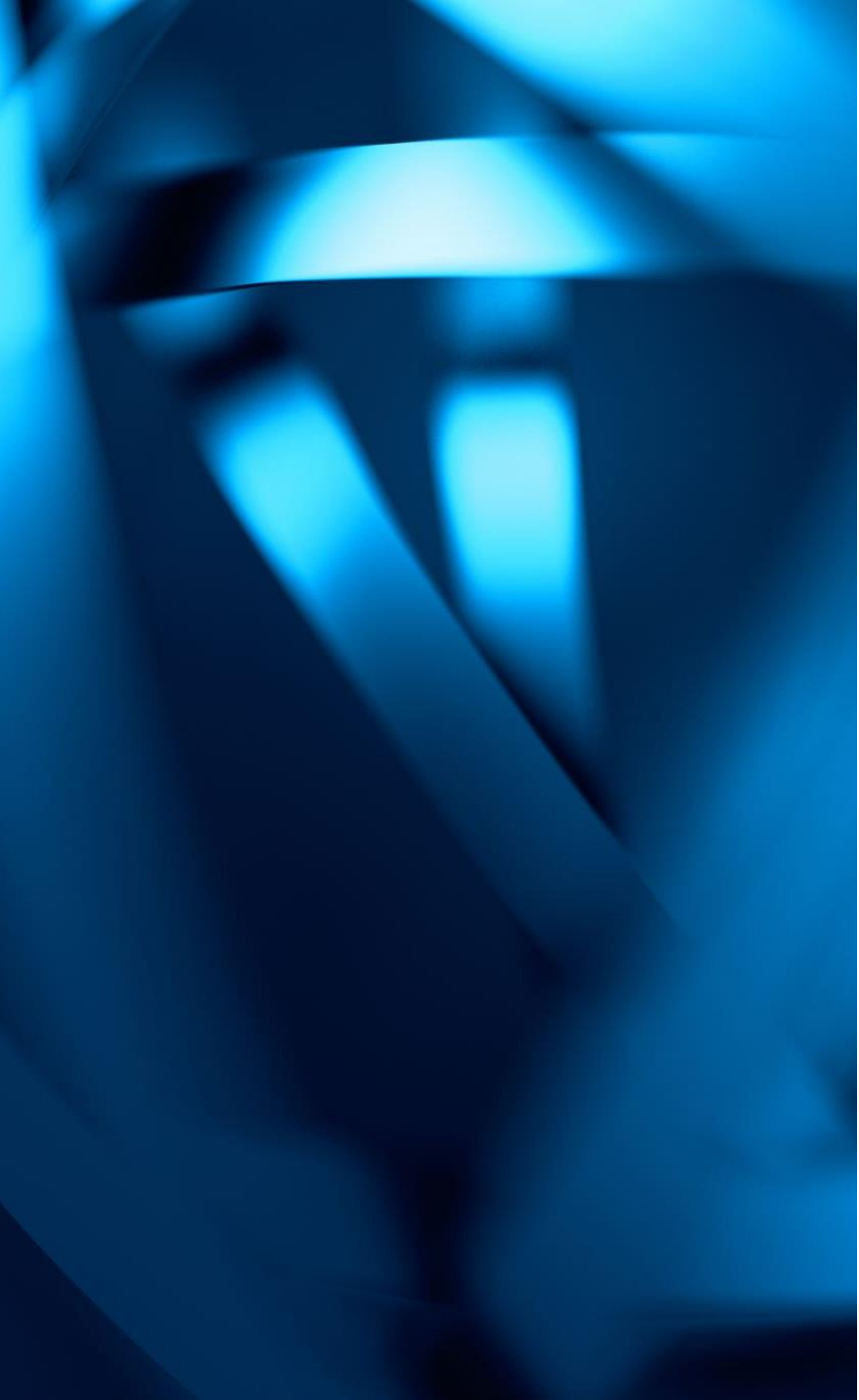
Andmed

- Ettevõtted saavad mugava ja automaatse aruandluse. Ei pea riigiasutustele eraldi ja dubleerivaid aruandeid esitama, vaid info liigub riigile jooksvalt.
- Kogu jäätmete liikumise ahel muutub jälgitavaks ja samas on kaitstud ettevõtete ärisaladus.
- Avalikkuse jaoks muutuvad jäätmekäitluse andmed usaldusväärsemaks ja läbipaistvamaks, kuna need liiguvad kiiremini ning kogutud andmed tehakse suuremas mahus avalikuks.

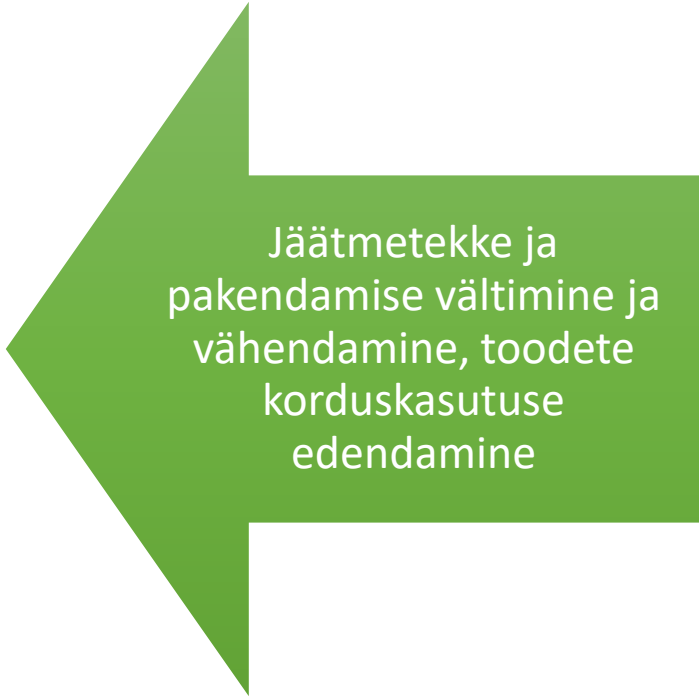
Arendatakse
keskkonnahoidlike
riigihangete
kriteeriume

roheväidete direktiivi
muutmine

keskkonnateadlikkuse
koolitused

Tööstuse ja
teenindussektori, sh VKE-
de energia- ja
ressursitõhususe tõstmise
ja auditite toetamine

Jäätmetekke ja
pakendamise vältimine ja
vähendamine, toodete
korduskasutuse
edendamine

Toidutootmise ja tööstuse võimalused toidujäätmete tekke vähendamisel

ÜLEVAADE

— toidujäätmete ja toidukao teke Eesti toidutarneahelas (2020)

ESMATOOTMINE

toidukao rahaline väärtus
4,2 mln€/a

sh toidukao teke
23% — 19 261 t/a

TOIDU- TÖÖSTUS

toidukao rahaline väärtus
6,4 mln€/a

sh toidukao teke
4% — 3 162 t/a

KAUBANDUS

toidukao rahaline väärtus
34,6 mln€/a

sh toidukao teke
12% — 19 976 t/a

TOITLUSTUS- ASUTUSED

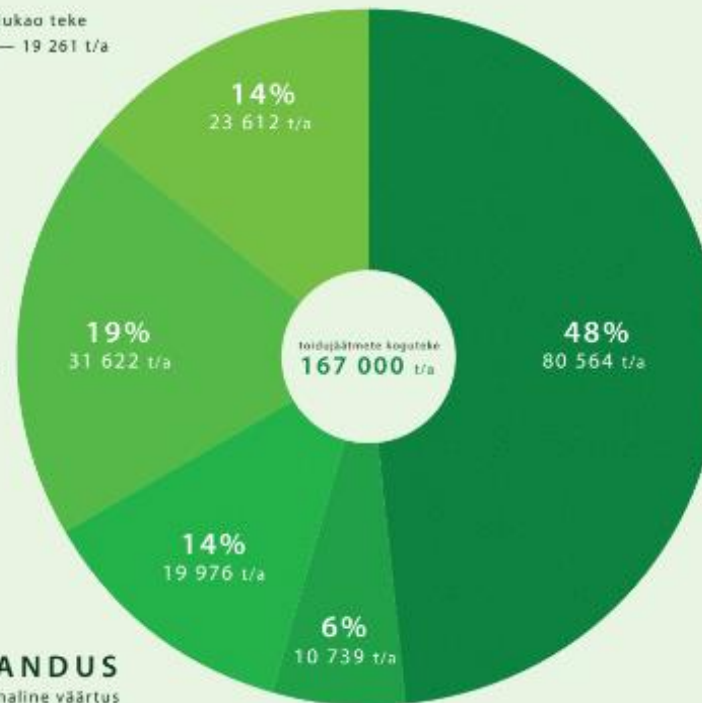
toidukao rahaline väärtus
21,3 mln€/a

sh toidukao teke
9% — 7 460 t/a

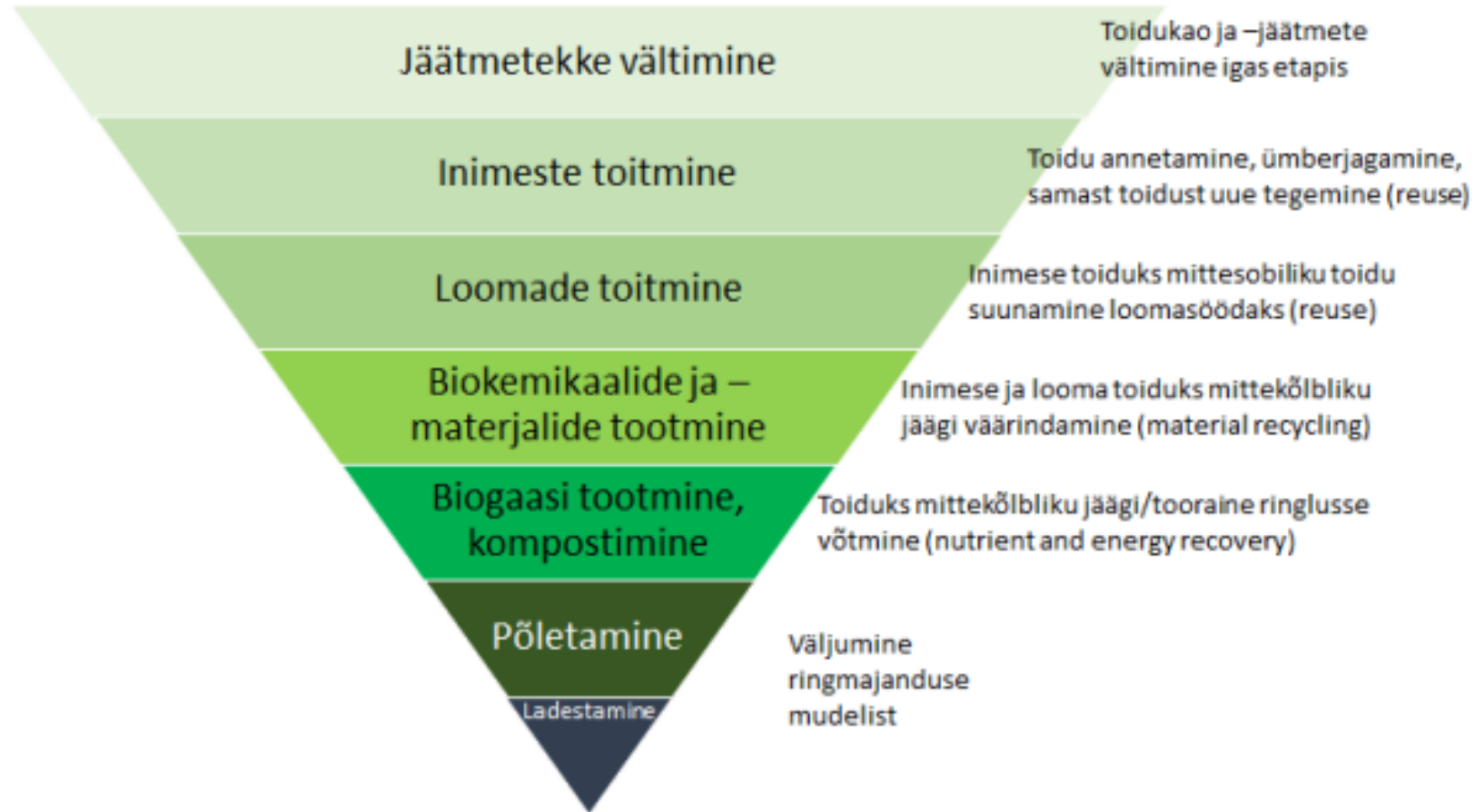
KODU- MAJAPIDAMISED

toidukao rahaline väärtus
97,5 mln€/a

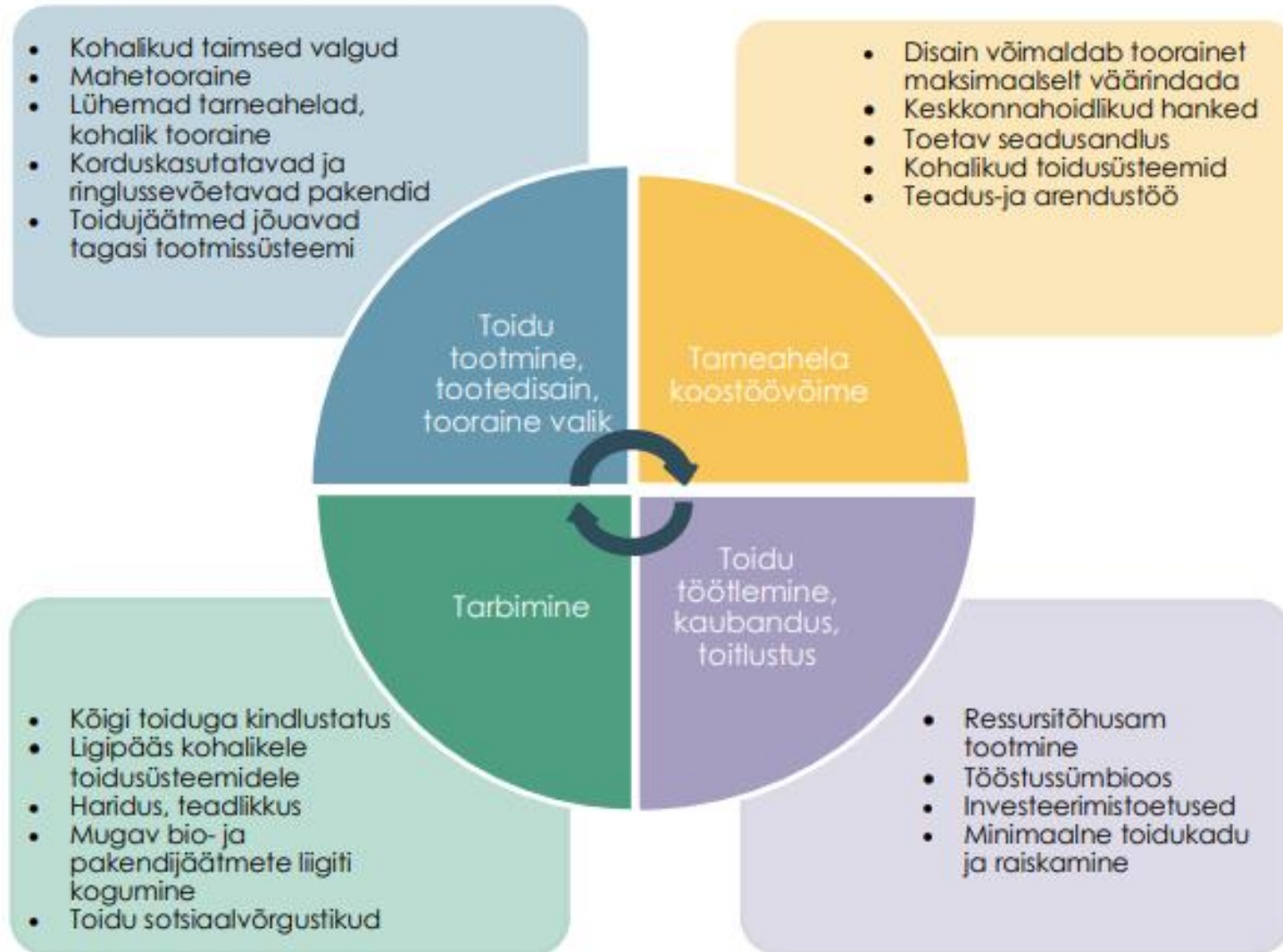
sh toidukao teke
40% — 33 837 t/a

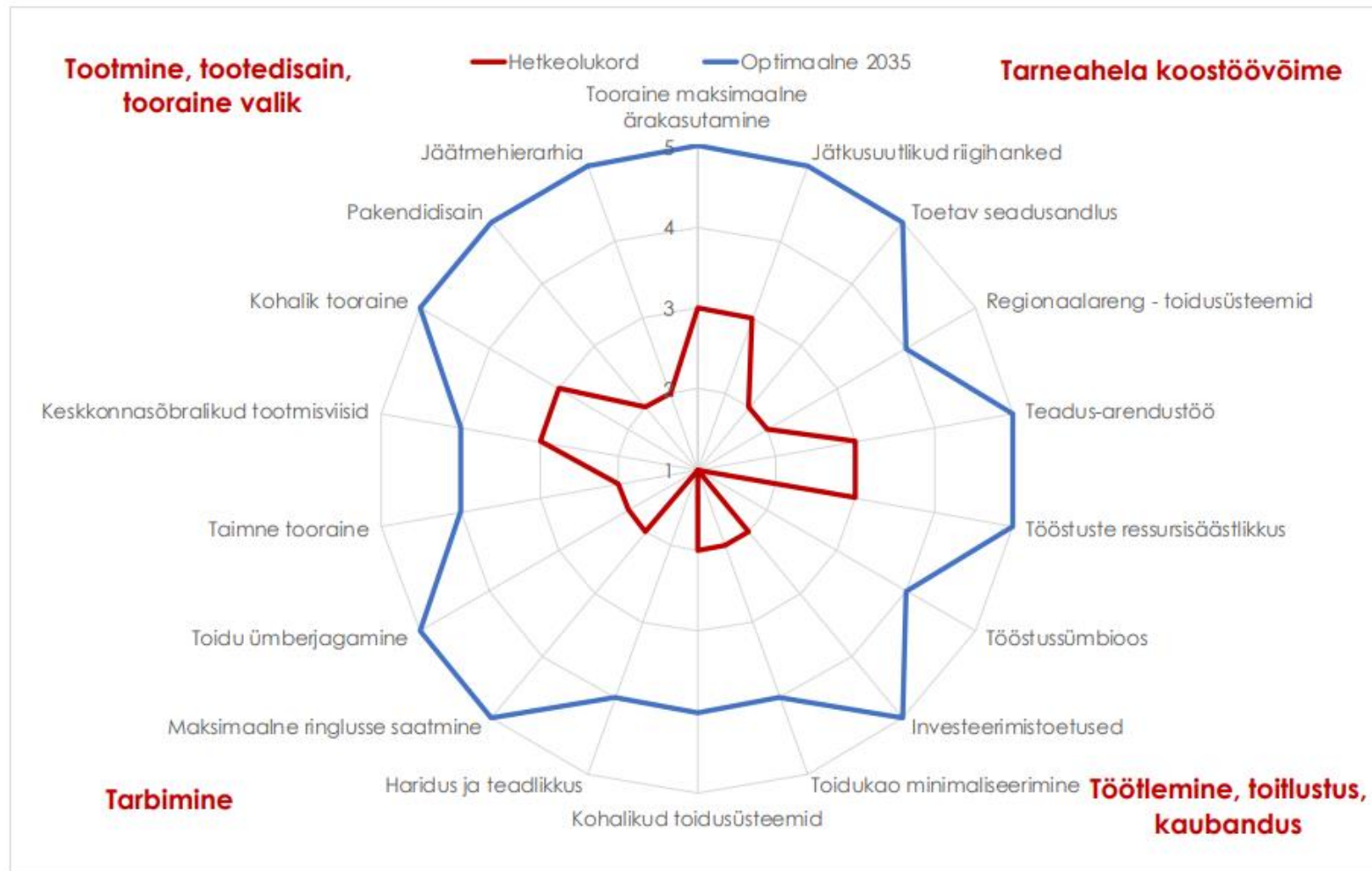
Ringmajanduse tähendus toidusektoris

Toidutööstuse väärtusahel

Ringmajanduse seis toidutööstuses (2020) ja optimaalne olukord aastal 2035

Toidujäätmete tekke vältimise kava

- Kava uuendatud 2023 aasta esimeses pooles
- Jäätmekava lisa
- Tegevusvaldkonnad:
  - Andmekorje ja toidujäätmete tekkekoguste kaardistamine
  - Seadusandlik raamistik ja regulatiivsed eesmärgid
  - Tõhusa koostöö rakendamine
  - Innovatsioon ja teadus ja arendustegevus
  - Toidu ümberjaotamise edendamine
  - Teadlikkus ja kommunikatsioon

EL suunad

- 2023 aasta teises pooles toidujäätmete sihtarvude ettepanek
- Eesti seisukohad EL jäätmete raamdirektiivi muutmise kohta toidujäätmete puhul

KESKKONNAVALDKONNA ARENGUKAVA

KEVAD

KESKKONNAMINISTEERIUM

Järgnevad lisaslaidid, mida iseseisvalt uurida

Kliimapoliitika

Toidutootmine ja töötlemine

EL-ülene kliimaeesmärk on plaanis täita kolme poliitikainstrumendi abil – heitkogustega kauplemise süsteem, **jõupingutuste jagamise määrus (JJM)** ning maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse määrus (LULUCF)

JJM hõlmab muuhulgas ka **põllumajanduses** ja **jäätmekäitluses** tekkivaid kasvuhoonegaaside heitkoguseid. St, et ka toidutootmissektor peab leidma võimalusi kasvuhoonegaaside heitkoguste piiramiseks. See, kui palju üks või teine sektor peaks panustama, on veel kokku leppimata.

Mida on võimalik teha kliimaeesmärkide täitmiseks?

- Bioressursside väärimise toetamine ja biogaasi tootmise toetamine → Neid meetmeid juba rakendatakse, aga nendega tuleks jätkata ka tulevikus.
- Enda jalajälje vähendamine → Selleks, et oma mõju vähendada tuleks mõju suurust teada – selleks vajalik nt põllumajandustootjal hinnata oma kasvuhoonegaaside jalajälge. Maaeluministerium on sellist arvutusmudelit välja töötamas.
- Vabatahtliku süsinikuturu arendamine → Riigi rolliks on õigusselguse suurendamine, et rohepesu ohtu vähendada. Toidutootjatel on võimalik vabatahtlikul süsinikuturul osalemisest kasu lõigata.
- Haritavatelt turvasmuldadelt pärinevad KHG heitkogused moodustavad viimastel aastatel ligi 40% põllumajandusega seotud heitest, võttes arvesse kogu põllumajandussektori ja LULUCFi sektori põllu- ja rohumaa kategooria heitkogused. Haritavatelt turvasmuldadelt pärinevad N₂O heitkogused raporteeritakse JJM põllumajandussektori heitena. Turvasmuldadel haritava põllumaa viimine rohumaaks aitaks vähendada N₂O heidet ja meede on oma teostatavuse tõttu üks olulisemaid KHG heidet vähendavaid meetmeid põllumajandussektoris.

Kliimapoliitika

- Kliimapoliitika eesmärk aastaks 2030:

Panustame kliimamuutuste pidurdamisse vajalikul määral, et püsida kliimaneutraalsuse trajektoorigil. Oleme kliimamuutuste mõjule vastupidavad ja võimelised tõhusalt kohanema, tagades inimeste kaitse ja ühiskonna toimimine äärmuslike ilmanähtuste korral.

- Kliimamuutuste mõju leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine toimuvad sektorite koostöös, teadmispõhiselt ning viisil, mis toetab ühiskonna heaolu, ökosüsteemide hea seisundi saavutamist ja elurikkuse hoidmist.
- KEVAD annab majandusvaldkondade ülesed tegevussuunised, millest edaspidi lähtuda erinevate valdkondade (sh transpordi, põllumajanduse, energeetika, ruumilise planeerimise) arendamisel.
- Majandussektorite panused kliimaeesmärkide saavutamisesse koos vajalike meetmetega tuleb lahendada nende tulemusvaldkondade arengukavades ja ootused, mh ka erasektorile, sätestada õigusaktides, kui see peaks vajalik olema.

Kliimapoliitika

Poliitikainstrumendid

Lepime kokku erinevate valdkondade panused ja rakendame neid 2030. ja 2035. aasta kliimaeesmärkide saavutamiseks.

- Seame kaalutud kriteeriumide alusel **majandussektorite põhised** (nt transport, põllumajandus, energiatootmine jm) 2030. ja 2035. aasta kliimamuutuste **leevendamise eesmärgid koos kasvuhoonegaaside eelarvega** (ingl k *GHG budget*) läbi asjakohaste arengudokumentide ja/või regulatsioonidega ning määratleme arengusuunad, seire, kontrollimehhanismid ning vastutajad. Sektoripõhiste eesmärkide seadmisel lähtume põhimõttest, et **kõik sektorid peavad panustama kliimaeesmärkide saavutamisesse. Kavandame ja rakendame meetmeid**, mis aitavad kaasa kliimamuutuste leevendamisele. Jätkame metoodika ja seire arendamist ning panustame teadlikkuse tõstmisesse, et valitsemisalad võtaksid otsuste tegemisel arvesse kliimaeesmärke.

Loome kliimaeesmärkide täitmist soodustava keskkonna ja tugiteenused riigiasutustele, kohalikele omavalitsustele ja ettevõtetele.

- Oluline on luua suurem selgus ja **töötada välja ning rakendada selgeid suuniseid kliimaeesmärkidega** arvestamiseks otsuste ja investeeringute tegemisel (nt viia KMH/KSH protsessidesse olulise kliimamõju määratlus ja selge metoodika selle hindamiseks ning seosed lubade menetlusega), tagada vajalike tugiteenuste ja alusandmete kättesaadavus, **soodustada ettevõtetele kliimaeesmärkidesse panustamist**, soodustada rohetehnoloogiate arendamist ning võimestada KOV-e kliimaeesmärkidesse panustamisel.

Ringmajandus

- Ringmajanduse valdkonna eesmärk aastaks 2030:

Eestis on toimiv ringse tootmise ja tarbimise süsteem.

- Ringmajandusele üleminek on Eesti arengu ning Eesti konkurentsivõime kasvu eeldus ning vaadates maailmas eelseisvaid väljakutseid, ka möödapääsmatu valik.
- Tõhusa ringmajanduse rakendamisega tagatakse ettevõtluse väiksem keskkonnamõju, samas tõstes konkurentsivõimet ja suurendades ressursside kättesaadavust.
- Eesti prioriteetideks ringmajanduse arendamisel on plasti-, tekstiili-, **toidu-**, puidu- ja ehitussektor ning teenindusvaldkond nagu on prioriteediks seadnud ka Euroopa Liit rohelistes kokkuleppes.
- Ringmajanduse tegevused hõlmavad nii veekasutust, energiatarbimist, tehnoloogilisi lahendusi, teadus-arendustööd, kemikaalide taaskasutust ning olenevalt valdkondlikest eripäradest ka muid aspekte.

Ringmajandus

Poliitainstrumendid

Rakendame vajalikke meetmeid ringmajanduse mudelile üleminekuks.

- Jätkame erinevate asutuste kaudu ringmajanduse ja ressursitõhususe projektide toetamist ja finantseerimist ning töötame välja **uusi meetmeid pikaajaliste muutuste juurutamiseks tootmises ja tarbimises**. Töötame välja uusi **ringmajanduse hoogustamise meetmed**, mille rakendamist koordineeritakse riiklikul ja kohalikul tasandil, sealhulgas töötame välja ekspertide koolitamise ning **erinevate sektorite koostöö hoogustamise meetmed**.

Rakendame ringmajanduse põhimõtteid terviklikult asjakohastes õigusaktides.

- Eesmärk on **lihtsustada nii tootja kui ka tarbija jaoks õigusakte nii, et ringmajanduse rakendamine on mugav ja arusaadav**. Ringmajanduse edukaks ja tõhusaks rakendamiseks peab valdkond olema EL ja riigi tasandil hästi reguleeritud ning õigusmaastik korrastatud ja toetav. Keskkonnavaldkonna regulatsioone tuleb ringmajanduse vajadusi silmas pidades uuendada ja täiendada jälgides, et õigusaktid ei pidurda protsesse ja toetaks ringmajandusele üleminekut.

Ringmajandus

Toidutootmine ja töötlemine

Otseselt puudutavad struktuurifondi viiest valdkonnast toidutööstust järgmised meetmed:

- Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmise ja auditite toetamine
- Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine

Nendes keskendutakse tööstus- ja teenindussektori energia- ja ressursitõhususe tõstmisele sh toetatakse ettevõtjaid, et läbi viia auditid, mis annavad juhiseid, kuidas tootmist muuta ressursitõhusamaks ja ringmajandavamaks. Jäätmetekke ja pakendamise vältimise meede keskendub pakendivaldkonnale, millega toidutööstus otseselt kokku puutub ning toidusektor võiks seal kindlasti taotlejaks olla.

Lisaks sellele on erinevaid toetusmeetmed ka Keskkonnaprogrammis, mille kaudu on näiteks võimalik vähendada toidujäätmete teket, aga ka muul moel hoogustada ringmajandust.

Jäätmekäitlus

- Jäätmekäitluse korraldamise valdkonna eesmärk aastaks 2030 on:

Jäätmetekke vältimine ja toodete korduskasutamine ning parandamine on igapäevase käitumise osa ning jäätmetest luuakse uut väärtust toormena.

- Jäätmekäitluse korraldamise peamine eesmärk on korrastada ning korraldada jäätmehooldust süsteemselt kõigil valdkonna tasanditel, ühtlustada riiklikud eesmärgid, seada sihid ja ülesanded kohalikele omavalitsustele, ettevõtjatele, tootjatele ja elanikkonnale.
- Arendada tuleks sellist ettevõtlust, mis tekitaks vähem jäätmeid oma tootmises ja looks olemasolevast toormest rohkem väärtust.
- Jäätmetekkekohal kogutakse jäätmeid liigiti, jäätmeid käsitletakse kui väärtuslikku ressursi.
- Oluline on tõsta ringlussevõtu võimekust ja tagada ohutu materjaliringlus.
- Kui ringlussevõtt pole võimalik, siis tuleb eelistada muul viisil taaskasutamist, sh sektoriülest ressursside ristkasutamist, et võimalikult vähe suunata jäätmeid põletusse või ladestada neid prügilasse.

Jäätmekäitlus

Poliitikainstrumendid

Loome ja rakendame jäätmehierarhiat toetava õigusruumi ning tagame süsteemse järelevalve.

- Jäätmehierarhiast lähtuvaid tegevusi peab toetama neid põhimõtteid võimaldav jäätmevaldkonna õigusraamistik, mis on selge ja osapooltele üheselt arusaadav. Oluline on tagada tõhus järelevalve, millele saab kaasa aidata süsteemse ja tõhusa järelevalve kontseptsiooni loomine. Nende eesmärkide saavutamiseks on oluline tõhustada ka erinevate osapoolte avatud koostööd ja tagada piisav ekspertide järeelkasv. Lisaks on oluline toetada ka erinevate osapoolte **motivatsiooni eesmärkide suunas liikumisel**, mistõttu on **erinevad toetusmeetmed jäätmevaldkonnas** uute tehnoloogiate rakendamiseks, ärimudelite loomiseks, teadlikkuse tõstmiseks ja pädevuse suurendamiseks igati vajalikud.

Tagame jäätmevaldkonna andmete kvaliteedi, usaldusväarsuse ja kättesaadavuse.

- Oluline on arendada andmehaldust, et see toimiks reaalamajanduse põhimõtete alusel ning võimaldaks langetada poliitikaotsuseid. **Andmete kogumine ja esitamine peab olema kvaliteetne**, läbipaistev ja õigeaegne ning on oluline, et andmed on kogutud ühtsetel alustel ja avaldatud jäätmealased andmed on usaldusväärsed. Tähtis on avaandmete kättesaadavus, mille alusel saavad ettevõtted luua uusi ringmajanduse ärimudeleid.

Jäätmekäitlus

Toidutootmine ja töötlemine

Toetuste osas kattuvad teemad ringmajanduse valdkonnaga, kuna jäätmevaldkond on üks suuremaid ringmajandust mõjutav valdkond (auditite toetamine, jäätmetekke ja pakendite vältimine ja vähendamine).

Riigi jäätmekavas on jäätmeid puudutavad põhimõtted täpsemalt kajastatud.

Andmed

Plaanis kasutusele võtta reaalajamajanduse (RTE) andmepõhine aruandlus koos töölaudadega, mis eeldatavalt võimaldab lahendada andmekvaliteedi ja -detailsuse, andmete töötlemisele kuuluva ajamahu, andmete värskuse ning usaldusväarsuse probleemi.

- Ettevõtted saavad mugava ja automaatse aruandluse. Ei pea riigiasutustele eraldi ja dubleerivaid aruandeid esitama, vaid info liigub riigile jooksvalt.
- Kogu jäätmete liikumise ahel muutub jälgitavaks ja samas on kaitstud ettevõtete ärisaladus.
- Avalikkuse jaoks muutuvad jäätmekäitluse andmed usaldusväärsemaks ja läbipaistvamaks, kuna need liiguvad kiiremini ning kogutud andmed tehakse suuremas mahus avalikuks.

Keskkonnakorraldus

- Keskkonnakorralduse valdkonna eesmärk aastaks 2030 on:

Keskkonnakorralduslikke meetmeid rakendatakse kui tööriistakasti, et tagada hea keskkonnaseisundi ja tõhusa keskkonnakasutuse jaoks vajalik raam ning tuua sidusalt kokku majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnakaalutlused

---

- Keskkonnakorralduse suuna põhieesmärk on edendada igasuguste kestlikusse arengusse panustavate tegevuste eelistamist, selles suunas otsustamist ja teadlikku keskkonnakaalutlust oma tegevustes.
- Ühiskonna keskkonnakasutus on korraldatud nii, et igas keskkonda mõjutavas otsustamise etapis on hinnatud selle keskkonnamõju.
- Riiklik raamistik toetab seda nii majanduslike, keskkonnaalaste kui ka sotsiaalmajanduslike motivaatorite abil, mis on omavahel sidusad.

Keskkonnakorraldus

Poliitainstrumendid

Arendame KMH/KSH protsesside tõhusust ja korrastame õigusruumi.

- Arendame KMH/KSH protsesse nii, et nende menetlus tagaks roheüleminekuks vajalike arenduste elluviimise keskkonnakestlikult ja majanduslike vajadustega kooskõlas. Uuendame hindamise elemente vastavalt roheülemineku kesksetele suundadele ning optimeerime menetlust vastavalt riskidele.

Rakendame keskkonnakasutuse reguleerimise raamistiku terviklikku lähenemist.

- Võtame tegevustes ja otsustes läbivalt kasutusele keskkonnakorralduslikud põhimõtted, nagu „ei kahjusta oluliselt printsiip“, mõjude ja alternatiivide kaalumine, sh eraldi ohutu ja ringse materjaliringluse põhimõtete järgimise ning kestliku ja rohelise kemikaalipoliitika täiendava edendamise. **Toote ja tootmise olelusringiga seotud otsused teeme ringmajanduse põhimõtetest lähtuvalt. Rakendame ja edendame vabatahtlikke meetmeid**, nagu keskkonnahoidlikud ja väärtuspõhised riigihanked, ökomärgised, keskkonnajuhtimissüsteemid, kestliku rahastuse printsiipide rakendamine jt, et soodustada ja kiirendada teadlikku roheüleminekut. Kemikaalide kasutamine peab olema toodete ja teenuste pakkumisel teadvustatud ja nii keskkonnamõju kui ka inimtervise kaitse seisukohalt olulisel kohal.

Keskkonnakorraldus

Poliitikainstrumendid

Loome õigusraami, mille kaudu arendatakse edasi keskkonnakestlikkust toetavat tarbimise, tootmise ja rahastamise mudelit ning töötatakse välja rohepesu kaitsemehhanismid.

- **Töötame välja uue ja roheülemineku jaoks toimiva majandusliku raamistiku**, mis suunab otsustajaid, tootjaid ja tarbijaid eelistama keskkonnakestlike tegevusi ja tagab "keskkonnakasutaja maksab" printsiibi toimimise. Tagame keskkonnavaldkonna jätkusuutliku rahastamise ja **kiirendame läbi selle riigi ja erasektori koostöös roheüleminekuks vajalikke tegevusi**, jätmata selleks vähem valmistunud osapooli maha ja tagame turutõrgete lahendamise. **Soodustame kapitalivoogude liikumist keskkonnakestlikesse tegevustesse** ja sidustame riiklikud ja sektoriaalsed vajadused, et kestliku rahastuse algatusi kõige tulemuslikumalt kasutusele võtta.

Tõhustame keskkonnakaitselubade süsteemi tegevusala- ja riskipõhiselt.

- Lõpuni viiakse keskkonnakaitseluba 3.0 protsess, selleks, et keskkonnakaitselubadega reguleerimine oleks rakendamisel nii palju, kui keskkonnariskide maandamiseks on vajalik. **Keskkonnakaitseluba vajavad ainult olulise mõjuga tegevused**. Keskkonnakaitseload peaksid olema konkreetsed ja võimalikult täpsed. Süsteem tagab keskkonnahäiringuid põhjustavate tegevuste mõjude jäämise aktsepteeritavatesse raamidesse, suunab keskkonnahoidlikku käitumist ja keskkonnaeesmärkide saavutamist.

Keskkonnateadlikkus ja -haridus

- Keskkonnateadlikkuse ja -hariduse valdkonna eesmärk aastaks 2030 on:

Keskkonnateadlik mõtteviis ja käitumine on saanud normiks kõigis eluvaldkondades.

- Oluline on, et kõigis ühiskonnaelu valdkondades ning igal tasandil – riik, omavalitsus, ettevõtja, üksikisik – juurduks keskkonnateadlik mõtteviis ja keskkonnahoidlik käitumine.

Poliitikainstrumendid

Toetame ja tunnustame avaliku sektori, ettevõtete, kodanikuühenduste ja üksikisikute tooteid, teenuseid ja tegevusi, mis loovad võimalusi keskkonnahoidlikuks käitumiseks.

- Kavandame ja viime ellu erinevatele sihtrühmadele suunatud keskkonnateemasid käsitlevaid arendusprojekte. **Kavandame toetusmeetmeid keskkonnasõbralike toodete ja teenuste arendamiseks.** Korrastame keskkonnahoidlike tegevuste, toodete ja teenuste tunnustamise süsteemi.